

BILJNI SVIJET BIBLIJE

Berard Barčić

Poznato je da Biblija spominje brojne biljke, ali manje nam je poznato koliko biljnih vrsta spominje. Ima, međutim, stručnjaka koji su ih pobrojili i opisali. Među tima je i Michael Zohary. On je to mogao tim lakše učiniti jer je po narodnosti Židov pa pozna izraze kojima se označuju biljke u Starom zavjetu, a po struci je botaničar, stručnjak za botaniku i ekologiju srednjeg Istoka i ujedno profesor na sveučilištu u Jeruzalemu (umro je 1983).

U Bibliji se spominje 110 biljnih vrsta. Ipak taj broj se ne može uzeti kao posve točan i pouzdan. Razlog je tome taj što neka imena biljaka u Bibliji ne označuju uvijek jednu vrstu nego više vrsta, ili se više biljaka uzima za jednu te istu vrstu. Tome se ne treba čuditi jer pisci knjiga Sv. pisma nisu bili stručni botaničari, nego su se služili pučkim nazivima za pojedine biljke. Zbog toga neki botaničari drže da u Bibliji ima više od 110 biljnih vrsta. Zohary u svojoj knjizi *Pflanzen der Bibel* nabraja ih 128.* Po njoj i priređujem ovaj prikaz. U svakom slučaju spomenuti broj vrsta nije velik razmjerno s brojem biljnih vrsta u Izraelu, a taj je 2.600.

Uspoređujući stare spise i knjige, čini se da se Biblija najviše od svih njih bavi prirodom. Biblija je najviše zainteresirana za one biljke koje su povezane s poljoprivredom i religijom, ali se spominju i neke ljekovite i aromatske biljke.

Poljoprivreda

Poljodjelstvo je bilo kod Židova glavno zanimanje. U malo se kojoj knjizi iz prošlosti tako živo opisuje poljodjelstvo kao u Bibliji. Razina poljodjelstva, u biblijsko doba, bila je visoka, što se može zaključiti po bogatom rječniku kojim se označavaju pojedine obradive površine: oranice, vinogradi, maslinici, vrtovi, voćnjaci, povrtnjaci i slično. Ratarstvo je, naravno, ovisilo o kiši. Gdje je kiša bila oskudna, ljudi su se služili natapanjem, kako nam svjedoči knjiga Postanka: »Lot podiže oči i vidje kako je dobro posvuda natapana sva Jordanska dolina, kao kakav vrt Jahvin (Post 13,10).

Biljke u vjerskom životu Židova

Malo je koji narod iz starog doba povezivao toliki broj biljaka sa svojim vjerskim životom kao što su to učinili Židovi u biblijsko doba. Biblija nabraja svetkovine, obrede i molitve koje su povezane s biljnim svijetom. Prvo spominjanje biljnog svijeta kao djela Božjeg stvaranja nalazimo na prvim stranicama Biblije: »I reče Bog: 'Neka proklije

* Michael Zohary, *Pflanzen der Bibel*, Calwer Verlag, Stuttgart 1983; 2. durchgesehene und erweiterte Auflage 1986; prijevod s engleskog: *Plants of the Bible*, 1982.

zemlja zelenilom — travom sjemenitom, stablima plodonosnim koja, svako prema svojoj vrsti, na zemlji donose plod što u sebi nosi svoje sjeme.' I bi tako« (Post 1,11). Na poseban način došla je do izražaja povezanost biljnog svijeta s religijom kod slavljenja triju svetkovina: P Ashe, Pedesetnice i Svetkovine sjenica. *Pasha* se slavila u proljeće kada je ječam počinjao zreti, i kada je trebalo prinijeti prve snopove za žrtvu: »Kaži Izraelcima i reci im: »Kada uđete u zemlju koju vam dajem i u njoj žetvu poženetete, prvi snop svoje žetve donesite svećeniku« (Lev 23,10). *Pedesetnica* ili Svetkovina žetve slavila se početkom ljeta za vrijeme žetve pšenice. Tada su se prinosile prvine za žrtvu: »Kad stigneš u zemlju koju ti Jahve, Bog tvoj, daje u baštinu, kad je zaposjedneš i u njoj se nastaniš, uzmi nešto prvine od svakog ploda što ga budeš dobio od zemlje koju ti Jahve, Bog tvoj, daje: stavi ih u košaru, otidi u mjesto što ga Jahve, Bog tvoj, odabere da u njemu nastani svoje ime. Stupi k svećeniku koji tada bude vršio službu i reci: 'Priznajem danas pred Jahvom, Bogom svojim, da sam stigao u zemlju za koju se Jahve zakleo našim ocima da će je nama dati.' Zatim će svećenik uzeti iz tvoje ruke košaru i položiti je pred žrtvenik Jahve, Boga tvoga« (Pnz 26,1—4). *Svetkovina sjenica* započinjala je u jesen kada su se unosili u kuću plodovi zemlje i kada je završavao godišnji krug sjetve i žetve: »Svetkuj blagdan sedmicā — prvine pšenične žetve — i Blagdan berbe na prekretu godine« (Izl 34,22). Propisano je da se prinesu razne vrste biljaka: »Uzmite već prvog dana lijepih plodova, palminih grana, grančice s lisnatih drveta i potočne vrbovine pa se veselite u nazočnosti Jahve, Boga svoga, sedam dana« (Lev 23,40).

Biljke Biblije

Reljef biblijskog Izraela je veoma šarolik: tu su visoke planine, visoravni, nizine, pustinjski krajevi, močvarni predjeli i slana staništa. Velika je razlika u visini pojedinih predjela. Tako na sjeveru brdo Horeb doseže visinu od 2800 m nadmorske visine, a na jugu, u okolici Mrtvog mora, nalazimo potoninu od 396 m ispod morske razine. Sve to uvjetuje i floru Izraela. Dosljedno, to utječe i na prisutnost biljaka u Bibliji.

Voćke — Voće i žito bili su glavni proizvodi biblijskog Izraela i važili su kao Božji blagoslov: »Budete li živjeli prema mojim zakonima, održavali moje zapovijedi i u djelo ih provodili, davat ću vam kišu u pravo vrijeme, te će zemlja roditi rodnom, a stabla po polju donositi plodove« (Lev 26,3—4). U Bibliji se spominje dvanaest voćaka.

Loza (*Vitis vinifera* L.) — Od kolikog je ona značenja bila u životu izraelskog naroda, vidi se i po tome što je ona bila neka vrsta nacionalnog simbola, pa je kao takvu nalazimo na mozaicima, na posudama, namještaju, na pločama grobova i na novcu. Počevši već od prvih poglavlja Biblije (Post 9,20), ona se često spominje u SZ u raznim prigodama i u raznim usporedbama (Post 14,19; 49,11; Pnz 8,8; Pj 5,1; 6,11; Iz 5,1—2; 16,10; Ez 17,6—7; Jl 1,12 i dr.). U NZ loza je omiljela tema Isusa Krista (Mt 7,15—16; 26,29; Mk 14,25; Lk 22,18; Iv 15,1, i dr.). *Maslina* (*Olea europaea* L.) je najraširenija kulturna biljka u biblijskom Izraelu. Ona je simbol mira, života, nade (Post 8,11). Masli-

novo ulje je u višestrukoj uporabi: za začim, za pomazanje kraljeva i svećenika. Zato se i samo stablo i ulje spominje na mnogo mjesta u Bibliji (Post 8,11; Izl 30,24; Pnz 8,8; Br 6,23; Iz 41,19; Mt 25,3,9; Mk 6,13; Lk 7,46, i dr.). **S m o k v a** (*Ficus carica* L.) je prva biljka koja se poimence spominje u Bibliji: »Spletu smokova lišća i naprave sebi pregače« (Post 3,7). U Bibliji se često spominje zajedno s lozom, ali i pojedinačno (Br 13,23; Pnz 8,8; Mih 4,4; Jl 1,12; Mt 7,16; Mk 11,21 i dr.). **P a l m a** (*Phoenix dactylifera* L.) je bila važna ne samo za prehranu nego i kao simbol pravde (slučaj Debore: Suci 4,5), svetosti i uskrsnuća u kršćanstvu pa se često spominje u Bibliji (Pnz 34,3; Ps 92,13: »Ko palma cvate pravednik«; Sir 24,14; Jl 1,12; Iv 12,13; Otk 9,7, i dr.). **M o g r a n j** (*Punica granatum* L.) simbol je bogatstva nekog kraja (Br 13,23) i ljepote neke žene (Pj 4,3; Pj 4,13). Prema obliku ploda mogranja (šipka) pravili su se i zlatni zvončići za ukras Hrama, za ukras na ogrtačima svećenika (Izl 28,33—34), nalazimo ih kao ukras na kapitelima kamenih stupova i sl. **R o g a č** (*Ceratonia siliqua* L.): iako je česta biljka flore Izraela, ne spominje se u SZ. U NZ, prema nekim stručnjacima, spominjao bi ga evanđelist Luka (Lk 15,16) u prispodobi izgubljenog sina. Hrvatska Biblija (unaprijed HB) jedan izričaj prevodi s »ljuske od mahuna«, dočim Duda (unaprijed D) s »rogadžima«. **O r a h** (*Juglans regia* L.) spominje se u Pjesmi nad pjesmama (Pj 6,11). **T e r e b i n t** — tršlja (*Pistacia vera* L.): plodovi (orasi) tršlje spominju se samo jedanput u Bibliji, i to kod nabranjanja darova za nekog odličnika (Post 43, 11), iz čega se može zaključiti da su ti darovi spadali među dragocjene plodove odnosno darove neke zemlje. HB prevodi to s »lješnjak«, što ne bi odgovaralo latinskoj riječi »terebinthus«, odnosno hebrejskoj riječi *botnim*. **B a d e m** (*Amygdalus communis* L.) se spominje u Post 30,37; 43,11). **D i v l j a s m o k v a** (*Ficus sycomorus* L.) je stablo koje doseže visinu 10—15 m, a promjer debla može biti od 1—2 m. Manje se cijenio njezin plod a više drvo koje je zbog svoje lakoće i porozne građe bilo veoma prikladno za građu, osobito krovova. Spominje se na nekoliko mjesta u Bibliji (1 Kr 10,27; Iz 9,9; Lk 19,4). **J a b u k a** (*Malus silvestris* Mill.) — u hebrejskom tekstu spominje se pod riječju *puah* kao plod ili stablo (Pj 2,3; 2,5; Jl 1,12), kao mjesto (Još 15, 33) i kao vlastito ime: Tapuah (1 Ljet 2,43). **D u d** se spominje u Bibliji na dva mjesta: 1 Mak 6,34 i Lk 17,6. Po mišljenju botaničara ovdje se radi o crnom dudu (*Morus nigra* L.).

Poljski plodovi i vrtne biljke — Od ove skupine Biblija navodi 21 vrstu, od kojih ovdje spominjem najvažnije: Žitarice: pšenica, ječam i sirak. **P š e n i c a** (*Triticum durum* Desf.) često se spominje u Bibliji (Pnz 8,7—8; Post 41,49; Br 18,27; Mk 13,24—25; i dr.). **J e č a m** (*Hordeum vulgare* L.) spominje se na nekoliko mjesta: Izl 9,31; Br 23,10 (iako se ovdje ne spominje izričito riječju ipak se to odnosi na nj, jer ječam je bila prva žitarica koja se žela); Pnz 8,8; Rut 1,22; Iv 6,9; Otk 6,6. **S i r a k** (*Sorghum bicolor* /L./ Moench.) spominje se samo jedanput u Bibliji: Ez 4,9. **L a n** (*Linum usitatissimum* L.) spominje se na nekoliko mjesta u Bibliji (Izl 9,31; Izr 31, 13; Iz 19,9; Iv 19,40; Otk 15,6). U HB kod Iv 19,40 stoji riječ »platno«, kod Duda riječ »povoji«, a u Vulgati »linteris«, što može značiti i lanen i platnen. **P a m u k** (*Gossypium herbaceum* L.), hebrejska riječ *karpas*, spominje se samo jedan-

put u Bibliji (Est 1,6). HB prevodi s »lan«, a Vulgata ima samo »tentoria«.

Od povrća spominje Biblija: luk (*Allium porrum* L.), Br 11,5; češnjak (*Allium sativum* L.); Br 11,5; leća (*Lens culinaris* Medica), Post 25,34; 2 Sam 17,28; Ez 4,9; bob (*Vicia faba* L.), 2 Sam 17,28; dinja (*Citrulus lanatus* /Thumb./ Mansf.); Br 11,5; metvica (*Mentha longifolia* (L.), Mt 23,23; 11,42; kopar (*Anethum graveolens* L.), Mt 23,23. U HB mjesto riječi »kopar« imamo riječ »komorač«, što bi odgovaralo botaničkom nazivu *Foeniculum vulgare*. Kod Duda imamo riječ »kopar«, što je pravilnije. Kim (*Cuminum cyminum* L.), Mt 23,23; ruta (*Ruta chalepensis* L.), Lk 11,42; korijandor (*Coriandrum sativum* L.), Izl 16,31; gorušica (*Sinapis alba* L.) u Mk 4,31 i Lk 17,6. Neki botaničari drže da se ovdje radi o biljci vrzina (*Brassica nigra* /L./ Koch).

Privodne (nekultivirane) zeleni — Izop (*Origanum syriacum* L.) se spominje na nekoliko mjesta u Bibliji (Izl 12,22; Lev 4,4,6; Br 19,6; 1 Kr 5,13; Ps 51,9; Iv 19,29; Heb 9,19). Ipak, botanički, ne radi se uvijek o istoj vrsti. Izop u SZ (*Origanum syriacum*), hebrejski *ezov*, je biljka iz porodice usnjača (Labiatae), grmolikog oblika, veoma razgranjena; kita njegovih grančica upotrebljavala se za škropljenje nadvratnika i dovratnika (Izl 12,22) i za škropljenje nakon čišćenja od gube (Lev 14,4). Izop NZ, »izopova trska«, što je spominje Iv 19,29, nije ista vrsta s onom SZ. Izop je u Ivana jedna vrsta trstike iz porodice trava (Gramineae) koja je mogla poslužiti u svrhu koju spominju evangelisti Mt, Mk i Iv. Prema Vulgati Matej upotrebljava riječ »arundo«, Marko »calamus«, a Ivan »hyssopus. Kapar (*Capparis spinosa* L.) se spominje samo jedanput u Bibliji (Prop 12,5). HB ga prevodi sa »koprov plot«, što je zacijelo tiskarska pogreška mjesto »koprov plod«. Gorko zelje: Vulgata upotrebljava riječ »*Lactuca agrestis*« (Izl 12,8), što je zapravo skupna oznaka za dvije vrste: cikorija (*Cichorium*) i bršaka (*Reichardia*).

Stabla i grmovi — Biblija donosi 20 vrsta iz ove skupine, od kojih spominjemo najvažnije: Cedar (*Cedrus libani* Loud.): kao dragocjeno drvo spominje se na mnogo mjesta u SZ (Lev 14,4,6; Br 19,6; 1 Kr 5,24; 10,27; Ps 92,13: »pravednik... raste ko cedar libanonski«; Iz 41,19; 44,14; Ez 31,8, i dr.); čempres (*Cupressus sempervirens* L.) također se spominje na više mjesta (1 Kr 5,24; 1 Kr 9,11; 2 Ljt 2,3; Iz 41,19; Ez 31,8, i dr.); hrast (*Quercus*) je simbol snage, duga vjeka i ponosa (Post 35,8; 1 Kr 13,14; Iz 44,14; Am 2,9); Bor (*Pinus halepensis* Mill.): Iz 44,14; tamariska (*Tamarix aphylla* /L./ Karst.) Post 21,33; 1 Sam 31,13; 1 Ljet 10,12; mirta (*Myrtus communis* L.): Neh 8,15; Iz 41,19; 55,13; Sandalovina (*Pterocarpus sandolinus* L. f.) nije rasla u Izraelu nego se uvozila; pripada porodici leprnjača (Papilionaceae). Prva knjiga o Kraljevima opisuje sandalovinu kao dragocjeno drvo za gradnju Hrama, za pravljenje citara i harfa »za pjevače« (1 Kr 10,11—12). Spominje ga i druga knjiga Ljetopisa (2 Ljet 2,7).

Biljke močvarnih predjela — Biblija spominje 10 vrsta; navodimo najvažnije: Platan (*Platanus orientalis* L.): stablo koje može doseći

visinu do 30 m. Spominje se na nekoliko mjesta u Bibliji (Post 30,37; Sir 24,14; HB ga prevodi s »makljen«, što nije točno jer je za makljen stručni naziv: *Acer monspessulanum* L.; Ez 31,8; vrba (*Salix*) se spominje na nekoliko mjesta (Lev 23,40: »potočna vrbovina«; Ps 137,2; Iz 44,4); topola (*Populus alba* L.) spominje se u Post 30,37; trska (*Phragmites australis* /Cav./ Trin.) spominje se na nekoliko mjesta (1 Kr 14,15; 2 Kr 18,21; Ez 40,5; Mt 27,29; Lk 7,24; rogoz (*Scirpus lacustris* L.): Iz 9,13; 58,5. Mjesto riječi »rogoz« trebalo bi upotrijebiti u hrvatskom riječ »šašina«, jer to označuje latinski naziv »*Scirpus lacustris*«. Za »rogoz« je latinski izraz »*Typha*«.

Pustinjske biljke — Od biljaka što ih spominje Biblija botaničari ubrajaju 10 među pustinjske biljke. Bibličari ih razno prevode i nije uvijek lako odrediti točnu vrstu i stručan naziv.

Trnje, čičkovi i korovi — Biblija spominje nekih 20 biljaka ove skupine, ali broj biljnih vrsta nije ni ovdje siguran jer su imena nesigurna, pa je teško razabrati koja se biljna vrsta hoće s dotičnim imenom označiti. Kad se govori o trnju, govori se općenito (Mt 27,29; Lk 6,44; Iv 19,5). Kad je govora o čičkovima i korovu, i to se različito prevodi, pa nije lako odrediti točan broj vrsta ili pravi naziv za vrstu. Tako biljku koju Vulgata naziva »tribulus« (Post 3,18; Mt 7,16) HB, u prvom slučaju, prevodi s »korov«, a u drugom slučaju s »drača« (Duda ovaj drugi slučaj prevodi sa »bodljika«), dok bi *tribulus*, prema ustaljenoj terminologiji, trebalo prevesti s babin zub. Ljulj, kukolj spominje se kod Mateja: 13,25. HB prevodi grčku riječ *zizania* s ljulj, a Duda s kukolj. Teško je, međutim, reći koju biljnu vrstu označuje grčka riječ *zizania*. I ljulj (*Lolium temulentum* L.) i kukolj (*Agrostemma githago* L.) korov su koji raste među žitaricama (pšenicom), pa je »neprijatelj« mogao posijati i ljulj i kukolj. U svakom slučaju, ove biljke spadaju u različite porodice. Ljulj u porodicu trava (*Gramineae*), a kukolj u porodicu klinčića (*Caryophyllaceae*).

Poljsko cvijeće — Biblija spominje nekih 10 biljaka iz ove skupine. Ali i ovdje je teško dati točan broj vrsta jer se i ovdje spominju biljke koje zapravo označuju čitavu skupinu biljnih vrsta. Osim toga prevodioci biblijskih riječi dotičnih biljaka ne slažu se uvijek s botaničarima. Tako npr. »poljske ljiljane« (Mt 6,28; Lk 12,27) botaničari smatraju jednom vrstom šumarice (*Anemone coronaria* L.). Za »cvijet od trave« (1 Pt 1,24) botaničari smatraju da se radi o *maku* (*Papaver rhoeas* L.). Ipak se ljiljani koji se spominju u SZ (1 Kr 7,19; Pj 2,1—2; Iz 13,5; Hoš 14,6) mogu smatrati pravim botaničkim imenom (*Lilium candidum* L.). Jerihonska ruža (*Rosa phoenicea* L.) spominje se u knjizi Sirahovoj (Sir 24,14), što HB prevodi sa »ružičnjaci u Jerihonu«.

Ljekovite i aromatske biljke — a. Ljekovite biljke kao takve ne spominju se u Bibliji. Liječenje biljkama bilo je zabranjeno Židovima da se ne bi odali čaranju. Pravi liječnik za Židove jest Bog: »Jahve će ga ukrijepiti na postelji boli, bolest mu okrenuti u snagu« (Ps 41,4). Ipak Biblija spominje nekoliko biljaka koje botaničari svrstavaju među ljekovite biljke. Tako: bijeli pelin (*Artemisia herba alba* Asso)

(Jr 23,15; Am 5,7) i divlju povijušu (*Citrullus colocynthis* /L./ Schrad.) (2 Kr 4,39). Jedna vrsta kukute (*Conium*) spominje se u hrvatskom prijevodu kao »grožđe otrovno« (Pnz 32,32) ili kao »otrov« (Tuž 3,19) ili kao »žuč« (Mt 27,34). Mandragora (*Mandragora autumnalis* L.) spominje se na dva mjesta u Bibliji (Post 30,14; Pj 7,14). Vulgata ima u oba slučaja riječ »mandragora«, a HB samo u drugom slučaju a u prvom riječ »ljubavčica«. Stručnjaci sumnjaju da li je hebrejska riječ *dudaim* pravilno prevedena s riječju mandragora. U prvom slučaju (Post 30,14) čini se da nije jer mandragora nije rasla u Mezopotamiji gdje su živjeli Jakov, Lea i Rahela. U Pjesmi nād pjesmama (Pj 7,14) ubraja se među miomirisne biljke, ali mandragora nije miomirisna biljka. HB (Post 30,14) prevodi je s »ljubavčica«, što odgovara mišljenju kod starih da mandragora djeluje kao ljubavni napitak i da pomaže da dođe do začeca. Broć (*Rubia tinctorum* L.); hebrejsko je ime za ovu biljku *puah*, pa se pod tim nazivom spominju osobe (Suci 10,1; 1 Ljet 7,1: ovdje se upotrebljava riječ »Fua«). Ricinus (*Ricinus communis* L.) spominje se samo jedanput, i to kod proroka Jone (Jon 4,6). U hebrejskom je ta biljka označena s riječju *kikayon*. Vulgata i HB prevode je sa »bršljan« (*Hedera helix* L.). Talijanska Biblija (CEI), francuska (BJ) i njemačka prevode je sa »ricinus«.

b. Aromatske ili miomirisne biljke imale su važnu ulogu u vjerskom životu izraelskog naroda: »Jahve reče Mojsiju: 'Nabavi mirodije: natefe, šeheleta i helebene. Od ovih mirodija i čistog tamjana, sve u jednakim dijelovima, napravi tamjan za kađenje, smjesu mirodije kakvu pravi pomastar, opranu, čistu, svetu. Od ovoga nešto smrvi u prah i jedan dio stavi pred Svjedočanstvo, u Šator sastanka gdje će ja s tobom stajati. Držite ovu mirodiju presvetom'« (Izl 30,34—36). Od aromatskih biljaka Biblija spominje 14; navedimo najvažnije: Bušin (*Cistus incanus* L.), hebrejski *lot*, spominje se u knjizi Postanka (Post 37,25; 43,11); HB prevodi ovu hebrejsku riječ sa »mirisava smola«. Od nekih vrsta bušina, stvarno, dobiva se mirisava tvar poput smole, a iz nje se opet destilacijom dobiva mirisavo eterično ulje zlatne boje. Kozlinac (*Astragalus gummifer* Labill.) spominje se u knjizi Postanka (Post 37,25; 43,11; Vulgata u oba slučaja ima riječ »resina«, a HB prevodi s »balsam«). Mirisava trska (*Cymbopogon martinii* Stapf.) spominje se nekoliko puta (Pj 4,14; Ez 27,19; Jr 6,20). Tamjanovac (*Boswellia sacra* Fluckiger) je grm osrednje veličine; sadrži tekućinu koja se na zraku skruti poput smole; to je tamjan koji se upotrebljava za kađenje prigodom vjerskih obreda. Židovi ubrajaju tamjan među dragocjenosti Hrama (Neh 13,5). Tamjanovac se često spominje u Bibliji (Izl 30,34—35; Pj 4,14; Jr 6,10; Neh 13,5; Mt 2,10—11; Lk 1,8—10). Balsamovac (*Comiphora gileadensis* /L./ Engl.) je grm ili osrednje stablo. U Izraelu se uvelike cijenio, uzgajao i izvezio. Iz njega se dobivala veoma dragocjena smola, balsam, koja se prerađivala i onda upotrebljavala u razne svrhe: kao dodatak svetom ulju, kao ljekovito sredstvo, kao parfem. U Bibliji se spominje na više mjesta (Post 37,25; 43,11; Pj 4,13; 14,14; 5,1; Sir 24,15: HB prevodi, ovdje, sa »drvo bagrenovo« umjesto »balzam«; Otk 18,13). Smirna (*Comiphora abyssinica* /Ber./ Engl.) je drvo osrednjeg rasta. Iz nje se dobiva tekućina koja se na zraku skruti poput smole. Biblija opisuje

smirnu kao veoma dragocjenu smolu koja se upotrebljava u razne svrhe, ali posebno kao pomast za balsamiranje i dodatak tamjanu za kađenje. U SZ spominje se na više mjesta (Izl 30,23; Izr 7,17; Pj 4,14; 5,1,5; Sir 24,15; Ps 45,9). U NZ smirna ima važnu ulogu kod Kristova rođenja: »magi... otvoriše riznice svoje te ga obdariše zlatom, tamjanom i smirnom...« (Mt 1,11); kod Kristove smrti i ukopa: »Tu mu pokušашe dati vino pomiješano s smirnom...« (Mk 15,23). »Nikodem... donese smjesu od oko sto litara smirne i aloja...« (Iv 19,23). Galban (*Ferula gummosa* Boiss.) je biljka iz porodice štitarka (Umbelliferae) slična komoraču, samo što je veća i razvijenija od njega. Iz nje se dobiva ulje koje se brzo skruti na zraku. Spominje se dva puta u Bibliji (Izl 30,34:HB prevodi s riječju »heleben«; Sir 24,15). Cimet (*Cinnamomum zeylandicum* Nees) je malo zimzeleno drvo iz porodice lovora (Lauraceae). Iz kore cimeta dobiva se mirisavo hlapivo ulje. U Bibliji se spominje na nekoliko mjesta: »Nabavi... mirisavog cimeta« (Izl 30,23); »svoj sam krevet namirisala... cimetom« (Izr 7,17); Pj 4,14; Otk 18,13. Kasija (*Cinnamomum cassia* Blume) je drvo iz porodice lepirnjača (Papilionaceae) koje može doseći visinu do 10 m. Sadrži miomirisno ulje koje se upotrebljava kao sastavni dio svetog ulja za pomažanje Šatora sastanka i Kovčega svjedočanstva (Izl 30,23—33; HB prevodi s »lovorika«, što nije pravilno. U Bibliji se spominje još na nekoliko mjesta (Ps 49,5; Job 42,14). Aloj (*Aloe vera* L.) je biljka mesnatih listova poput agave, iz porodice perunika (Iridaceae). Sok i ulje aloja služi kao miomiris uz druga miomirisna ulja. U Bibliji se spominje na nekoliko mjesta: »Smirnom, aloeju... mirišu ti haljine« (Ps 45,9); Izr 7,17; Pj 4,14. U NZ spominje se kod ukopa Isusova: »Nikodem... donese smjesu od oko sto litara smirne i aloja« (Iv 19,39). Nard (*Nardostachys jatamansi* /Wall./ D. C.) trajna je zelen iz porodice usnjača (Labiatae) slična našoj lavandi ili despiku. Svi dijelovi biljke sadrže aromatskog eteričnog ulja koje se onda miješa s drugim uljima za priređivanje dragocjene nardove pomasti. U SZ spominje se u Pjesmi nad pjesmama (Pj 1,12; 4,14). U NZ spominju je Marko i Ivan kada je Marija pomazala Isusove noge s litrom »prave nardove dragocjene i miomirisne pomasti«. (Iv 12,3). Šafran (*Crocus sativus* L.), hebrejski *karkom*, jest biljka iz porodice perunika (Iridaceae). Neki botaničari misle da hebrejska riječ *karkom* ne označuje šafran nego biljku *Curcum*, jer se šafran upotrebljava za bojadisanje, a ne kao miomirisna biljka.

Zaključak

Ovaj kratak pregled biljnog svijeta u Bibliji pokazuje nam kako je ona protkana šarolikim biljnim svijetom. Biblija je objava Boga čovjeku. U tu potku pisci svetih knjiga nisu mogli ne unijeti i stvorenja po kojima se Bog također objavljuje čovjeku; a biljni svijet je u tom pogledu veoma rječit i po svojoj mnogovrsnosti i po svojoj ljepoti. Nikakvo čudo što se biljni svijet prvi pojavljuje na zemlji kao djelo Božje sve-mogućnosti i dobrote i što Biblija to ističe; nikakvo čudo što Biblija, pozivajući sva stvorenja da slave Boga, izričito pritom imenuje i biljni svijet: »Sve raslinstvo na zemlji blagoslivljjaj Gospodina: hvalite i uzvisujte ga dovijeka« (Dn 3,76). Neka ovaj prikaz biljnog svijeta u

Bibliji bude neka vrsta povećala koje će nam omogućiti da još bolje otkrivamo Božju dobrotu i ljepotu preko biljnog svijeta, bez kojeg bi naša zemlja bila »pusta i prazna« (Post 1,2).

THE PLANT KINGDOM IN THE BIBLE

Summary

In the Bible many plants are mentioned. The article skillfully presents the plant kingdom in the bible, showing the separate plants and their types.